

sinden Sa'd b. Ebû Vakkâs, Saïd b. Müseyyeb, Beşîr b. Sa'd ve Urve b. Zübeyr gibi şahıslar rivayette bulunmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, VI, 377, 409; Buhârî, "Nikâh", 29; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 158; İbn Şebbe, *Târîhu'l-Medîneti'l-münevvere*, III, 890; İbn Mençûye, *Ricâlü Şahîhi Müslim*, II, 418; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 289-290; İbn Beşkûvâl, *Ğavâmizü'l-esmâ'i'l-mübheme* (nşr. İzzeddin Ali es-Seyyid - M. Kemâleddin İzzeddin), Beyrut 1407/1987, I, 272-273; II, 668-670; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, VII, 93-94; Zehebî, *A'lâmü'n-nübela*, II, 260-261; Heysemî, *Mecma'u'z-zevâ'id*, IX, 259; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 291; a.m.f., *Tehzîbü't-Tehzîb*, XII, 415; Hazrecî, *Hulâşatü Tezhîb*, s. 490; Kehhâle, *A'lâmü'n-nisâ*, I, 384-385; Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 74.

SELMAN BAŞARAN

HAVLE bint MÂLİK

(bk. HAVLE bint SA'LEBE).

HAVLE bint SA'LEBE

(خولة بنت ثعلبة)

Havle bint Sa'lebe
b. Esrem el-Ensâriyye

Kadın sahâbî.

Adını Huveyle, babasının ve bazı kaynaklara göre dedesinin adını Mâlik olarak kaydedenler, kendisinin Havle bint Hakîm olduğunu söyleyenler de vardır. Hazrec kabilesine mensup olan Havle Medine'de müslüman oldu, hicretten sonra da Resûl-i Ekrem'e biat etti. Amcasının oğlu Evs b. Sâmit el-Ensârî ile (ö. 32/652-53) evlendi ve bu evlilikten Rebî' adlı bir çocukları doğdu. Evs b. Sâmit, tanınmış sahâbî Ubâde b. Sâmit'in kardeşi olup Bedir ve Uhud'dan başka birçok gazvede bulunmuştur.

Havle'nin, kocası ile arasındaki bir anlaşmazlığın çözümü için Resûlullah'a başvurması üzerine Mücâdile sûresinin ilk dört âyetinin nâzil olması, onun Mücâdile lakabı ile anılmasına (İbn Mâce, "Mu'kaddime", 13) vesile olmuştur. Havle'nin anlattığına göre kocası Evs, iyice yaşlanıp geçimsiz ve biraz da dengesiz hale gelince bir gün kendisine kızarak Araplar'ın kesinlikle boşamak istedikleri hanımlarına söyledikleri gibi (bk. ZİHÂR), "Sen bana annemin sırtı gibi ol" dedi ve evden çıkıp gitti, fakat çok geçmeden geri dönüp eşiyile beraber olmak istedi. Câhiliye devrinin bu boşama şeklinin İslâm'da da geçerli olabileceği ihtimalini dikkate alan

Havle, haklarında Allah ve Resuîü bir hüküm verinceye kadar bir araya gelemeceklerini kocasına söyledi. Daha sonra Resûl-i Ekrem'in huzuruna giderek olup biteni anlattı. Bazı rivayetlere göre Evs, akli başına gelip söylediklerine pişman olunca Havle onun Resûlullah'a gidip durumu anlatmasını ve ne yapacaklarını öğrenmesini istedi; ancak Evs Hz. Peygamber'in huzuruna çıkmaya utandığı için hanımını gönderdi. Resûl-i Ekrem, Havle'ye yaşlı kocasına karşı daha anlayışlı olmasını söylemekle beraber bazı rivayetlere göre bu evliliğin bittiğini ima etti. Kocasını yalnız bırakmak istemeyen Havle ise onun boşamaya dair bir kelime kullanmadığını belirterek bu hususta daha kesin bir görüş bekledi ve Resûlullah'ın yanından ayrılmadı; işin çözümü için Allah'a dua etti. Hz. Âişe'nin anlattığına göre Havle'nin bu sızlanışlarından dolayı Resûlullah'ın ev halkı da üzüлüp ağladı.

Diğer rivayetlerde Hz. Peygamber'in Evs'i de yanına çağırdığı, olayı bir de ondan dinledikten sonra kendisine bir haber gönderinceye kadar karısından uzak durmasını tembih ettiği belirtilmektedir. Bu arada Hz. Peygamber'e vahiy geldi: "Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikâyetle bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir" diye başlayan âyetle daha sonraki üç âyette Havle'nin beklediği sonuç açıklanmakta ve eşlerini annelerinin vücudunun bir tarafı gibi gördüklerini belirterek çirkin bir söz söylemiş olan erkeklerin bu yaptıklarından pişman olup tekrar eşlerine dönmek istedikleri takdirde ya bir köle âzat etmeleri veya ardarda iki ay oruç tutmaları yahut altmış fakiri doyurmaları emredilmektedir (el-Mücâdile 58/1-4). Havle bu hükme çok sevinmekle beraber kocasının bu cezalardan hiçbirini ödeyecek maddî güce sahip olmadığını, hatta bazı rivayetlere göre Evs'in geçimini de kendisinin sağladığını, ayrıca oruç tutamayacağını belirtince Hz. Peygamber ona kocası adına fakirlere dağıtması için bir sepet hurma vereceğini bildirdi. Havle, bir o kadar hurmayı da kendisinin dağıtacağını söyleyince Resûlullah memnun oldu.

Sahâbîler, güzel konuşmasıyla da tanınan Havle bint Sa'lebe'ye saygı gösterirdi. Bir defasında Havle Hz. Ömer'i lafa tutmuştu. Halifeyi beklemekten sıkılan yanındakilerden bir kişi, bir kocakarı yüzünden bu kadar adamın boşuna bekletildiğini söyleyince Hz. Ömer ona, şikâyetini Cenâb-ı Hakk'a duyuran ve hakkında âyetler nâzil olan bu hanımdan söz etti; sonra da kendisiyle akşama kadar konuşacak olsa bile namaz dışında hiçbir şey için onun yanından ayrılmayacağını belirtti. Diğer bir rivayete göre Hz. Ömer, Abdülkays kabilesinin reisi sahâbî Cârûd b. Muallâ ile birlikte giderken Havle'ye rastlayıp selâm verdi. Havle, Ukâz çarşısında elinde sopa ile koyun güttüğü günlerde kendisine Ömercik dediklerini, daha sonra Ömer ve nihayet "emîrül-mü'minin" diye hitap ettiklerini söyleyerek halifeye halka iyi muamele etmesini tavsiye etti. Havle'yi tanımayan Cârûd halifeye karşı biraz fazla konuştuğunu ona söyleyince Hz. Ömer Havle'yi tanıttı ve Allah'ın yedi kat göklerin ötesinden sesini duyduğu bir hanıma Ömer'in daha fazla kulak vermesi gerektiğini belirtti. Havle'nin ne zaman vefat ettiği bilinmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, VI, 410-411; İbn Mâce, "Mu'kaddime", 13; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 547-548; VIII, 378-380; Taberî, *Câmi'u'l-beyân* (Bulak), XXVIII, 1-6; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, I, 78; IV, 290-292; İbn Beşkûvâl, *Ğavâmizü'l-esmâ'i'l-mübheme* (nşr. İzzeddin Ali es-Seyyid - M. Kemâleddin İzzeddin), Beyrut 1407/1987, I, 260-261; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, I, 172; VII, 91-93; Nevevî, *Tehzîb*, I, 129-130; Safevî, *el-Vâfi*, XIII, 431-432; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), I, 156-157; VII, 618-621; Mehmed Zihni, *Meşâhirü'n-nisâ*, İstanbul 1294, I, 205-206; Kehhâle, *A'lâmü'n-nisâ*, I, 382-384; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), VI, 275-281; Wensinck, *Mu'cem*, VIII, 74; Ahmed Halîl Cum'a, *Nisâ' min 'aşri'n-nübüvve*, Dımaşk-Beyrut 1412/1992, II, 231-237.

M. YAŞAR KANDEMİR

HAVLÎ, Emîn

(bk. HÜLÎ, Emîn).

HAVRA

(bk. SİNAGOG).

HAVRAN

(حوران)

Suriye'nin güneyinde bir bölge.

Doğudan Cebelidürûz, batıdan Şeria vadisi, kuzeyden Şam vadisiyle Lecâ platosu, güneyden Belkâ arazisi ve Cebeliacûn'la çevrili, sınırları kesin biçimde belirlenemeyen geniş bir bölgedir. Topraklarının bir kısmı kayalık ve engebeli olmakla birlikte hayvancılığa ve nisbeten sık sa-